

Ключові показники якості дошкільної освіти

Якісна дошкільна освіта має бути зорієнтованою на дитину; діти розвиваються краще в середовищі, що забезпечує участь дитини та її інтерес до пізнання, вибір видів діяльності й матеріалів, безпеку, можливість для дітей розвивати свій соціальний, культурний і фізичний потенціал.

Рекомендації Європейської Комісії щодо високоякісних систем дошкільної освіти та догляду (2018)

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

УІРО

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ

unicef

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОНД
«КРОК ЗА КРОКОМ»

Публікація містить огляд Європейської рамки якості дошкільної освіти та догляду за дітьми — документа, створеного й затвердженого Робочою групою Європейської комісії з питань розроблення показників якості дошкільної освіти та догляду за дітьми в 2014 році. У публікації представлено ключові показники, які забезпечують якість послуг і визначають місце освіти в широкому соціальному контексті. Представлена інформація співвідноситься з Міжнародними критеріями якості дошкільних освітніх програм та Міжнародною методикою оцінювання якості дошкільної освіти (ECERS).

«Якість дошкільної освіти й догляду за дітьми слід розглядати як комплексне явище, а заходи для досягнення, поліпшення та подальшого розвитку якості є взаємозалежними й не мають розглядатися окремо. Вони стосуються структури дошкільної освіти, практик і результатів надання освітніх послуг... Діти є активними учасниками власного процесу розвитку, а не лише пасивними здобувачами результатів цього процесу. Кожна дитина є унікальною особистістю з відмінними емоційними, фізичними, соціальними й когнітивними потребами, які треба враховувати».

Пропозиції Європейської комісії щодо ключових показників Європейської рамки якості дошкільної освіти та догляду (2014)

Розглянемо детальніше показники та критерії їх досягнення, реалізація яких забезпечує високу якість освітніх послуг.

ВІДПРАВНІ ТОЧКИ

ЯКІСТЬ

Поняття якості є складним і відносним. Воно постійно змінюється відповідно до розвитку нових ідей, наявних переконань і цінностей. Зазвичай поняття якості стосується трьох рівнів:

- **Якість структури:** освітні стандарти, освітні програми, співвідношення дітей і дорослих, мережа закладів дошкільної освіти тощо.
- **Якість процесу** пов'язана з освітньою практикою: взаємодія з дітьми, співпраця з колегами, партнерство з батьками.
- **Якість результатів** враховує переваги для дітей (добробут, залучення, соціальні навички) та їхніх батьків, спільнот і суспільства.

ДИТИНА. Кожна дитина унікальна, зі своєю індивідуальністю, потенціалом, потребами, умовами життя тощо. Дитина має право на освіту й виховання. Дошкільні заклади мають створювати умови й надавати можливості для найкращого розвитку кожної дитини.

БАТЬКИ. Батьки є першими педагогами для дитини. Заклади дошкільної освіти мають активно залучати батьків до різних форм і видів діяльності, які сприяють вихованню та розвитку дітей. Також важливо враховувати й поважати культурне розмаїття сімей, їхні переконання та погляди на освіту.

ДОСТУПНІСТЬ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

З огляду на позитивний вплив освітніх послуг на розвиток, кожна дитина повинна мати доступ до дошкільної освіти.

КРИТЕРІЙ 1

ДОСТУПНІСТЬ СТОСУЄТЬСЯ РІЗНИХ АСПЕКТІВ:

- Наявності закладів дошкільної освіти й місць у них. Дошкільний заклад може бути розміщений занадто далеко від місця проживання сім'ї або години роботи батьків не відповідають графіку роботи садочка.
- Відкритості. Такі бар'єри, як мова, довге очікування в електронній черзі, мають бути поодинокими.
- Користі для сімей, які розглядають дошкільну освіту як інструмент, який сприяє розвитку дітей.
- Розуміння та поваги. Сім'ї мають відчувати, що їх розуміють і поважають.

УЧАСТЬ, СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ І КУЛЬТУРНЕ РОЗМАЇТТЯ ВКЛЮЧАЄ:

- **Участь:** високоякісна педагогічна діяльність враховує різні погляди сімей на освіту й дає їм можливість почуватися бажаними, створюючи умови, в яких вони довіряють педагогам і закладу освіти в цілому. Це передбачає активну роботу педагогічного колективу й адміністрації щодо розуміння та врахування соціального статусу, культурного й релігійного походження сімей, мови, наявності інвалідності серед членів родини тощо.

- **Повага й довіра** – взаємні концепції, які можуть підтримуватися міжособистісними контактами, спільними діями й діалогом. Задля зростання довіри склад команди закладу освіти має відобразити розмаїття населення місцевої громади.

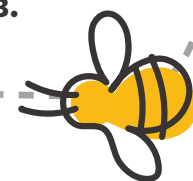

КВАЛІФІКОВАНІ Й ВМОТИВОВАНІ ПЕДАГОГІЧНІ КАДРИ

Кваліфікований персонал, хороші умови праці й ефективне керівництво є важливими чинниками якості освіти. Члени команди на всіх рівнях (вихователі, керівництво закладу дошкільної освіти тощо) сприяють оптимальному розвитку дітей у всіх сферах: когнітивній, соціальній, емоційній і фізичній. Україй важливо, щоб не тільки вихователі володіли необхідними компетенціями, а й щоб компетентною була вся система: команда закладу дошкільної освіти, команда управління освітою та політики вищих рівнів.

КРИТЕРІЙ
3

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК

Професійний розвиток педагогічних працівників зумовлює здатність забезпечити теплу, сприятливу і стимулювальну взаємодію з дітьми, що сприяє їхньому розвитку. Навчання педагогів, яке ніколи не закінчується, сприяє підтримці рівня якості освітніх послуг. Це може відбуватися в різний спосіб: командний аналіз, наставництво, педагогічні тренінги, проекти, професійний обмін тощо.

- Педагогам, які працюють з різними групами дітей, допоможе додаткова освітня програма, що дасть їм можливість краще реагувати на особливі потреби дітей та їхніх сімей. Питання різноманіття і врахування індивідуальних особливостей має бути частиною навчання, повністю інтегрованою в професійну діяльність.

КРИТЕРІЙ 4

СПРИЯТЛИВІ УМОВИ ПРАЦІ

На добробут персоналу та його ставлення до дітей і батьків, роботу з ними впливає багато різних чинників. Наприклад, кілька педагогів у групі дітей (вихователь, помічник вихователя) позитивно впливають на індивідуальну роботу як з окремою дитиною, так і з групою дітей. Сприятливі умови праці, професійне керівництво, планування, робота в команді та співпраця з батьками також є чинниками, які впливають на якість роботи педагогів.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

- Добре продумана освітня програма з чіткими педагогічними підходами й цілями сприяє підвищенню якості роботи та підтримці педагогів. В основі освітніх програм лежить цілісне бачення з орієнтацією не тільки на когнітивний, а й на емоційний, соціальний і особистісний розвиток дитини. Критично важливими є гра та взаємодія.

КРИТЕРІЙ 5

ЦІЛІСНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ

Освітня програма забезпечує цілісний розвиток дитини й дає дітям змогу повністю розкрити свій потенціал. Важливо зберігати зв'язок між вихованням, розвитком і соціалізацією дитини. Педагоги мають піклуватись про ефективну взаємодію між дітьми й дорослими, а також враховувати особисті інтереси кожної дитини. Саме завдяки взаємодії з педагогами й однолітками дитина розвивається та зростає.

«Навчання» дітей дошкільного віку не слід розглядати як формальне навчання. Радше ми говоримо про розвиток власної ідентичності, можливість робити вибір, бути з однолітками й ефективно проводити з ними час, про почуття належності. Що більше діти насолоджуються теплим спілкуванням з іншими, то більше вони можуть досліджувати в безпечному й ігровому середовищі. За такого підходу гра не є доповненням або розкішшю. Вона є фундаментальною частиною процесу розвитку дитини.

КРИТЕРІЙ 6

СПІВПРАЦЯ

Освітня програма передбачає співпрацю педагогів із дітьми, колегами й батьками. Щоб стимулювати загальний розвиток дітей, важливо враховувати їхні особисті інтереси, досвід, сімейні й культурні особливості. Це потребує участі й залучення дитини, педагогів і батьків. Зустрічі з батьками мають відбуватися регулярно: наприклад, коли батьки приводять дитину в дитячий садок. Коли педагоги дізнаються більше про дитину, батьки відчують тісніший контакт із закладом освіти, рівень взаємної поваги й довіри зростає, що в підсумку позитивно впливає на дитину.

МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНКА

Як уже було зазначено, якість – це складне поняття. Вона стосується всіх аспектів дошкільної освіти: педагогічних і технічних працівників, реалізації освітньої програми, можливості для розвитку дітей. Моніторинг якості може служити багатьом цілям і мати різні форми: перевіряти, чи правильно використано бюджет, чи дотримуються учасники правил, чи підтримується та гарантується добробут і розвиток дітей.

КРИТЕРІЙ 7

АКТУАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Для всесторонньої оцінки потрібні дані про те, що справді працює, в якому контексті та для кого. Це єдиний спосіб отримання актуальної інформації для ухвалення рішень. Моніторинг якості – це не спеціальна діяльність, а безперервний процес за участі всіх сторін. Даними, що відстежуються, є: доступність для різних груп (або їх відсутність), склад команди, рівень підготовки, якість умов роботи.

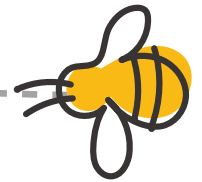
КРИТЕРІЙ 8

МАКСИМАЛЬНЕ ВРАХУВАННЯ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ

Щоб відповідати очікуванням батьків і педагогів, вони й самі мають брати активну участь у моніторингу якості дошкільної освіти. Питання лише полягає в тому, що відстежується або що повинно відстежуватися. Розвиток дітей краще перевірити за допомогою спостереження, портфоліо, з яких можна зробити висновок, як діти розвиваються і що вони відчувають. Дітей не слід порівнювати одне з одним. Те, що повинно бути задокументовано, – це зміни в особистісному розвитку дітей. Незалежно від того, який метод використовується, оцінка або моніторинг повинні фокусуватися на правах, потребах та інтересах дітей.

УПРАВЛІННЯ І ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Докази численних переваг дошкільної освіти для дітей мають спонукати уряди й місцеву владу вкладати значні кошти в цей сектор. Усі учасники освітнього процесу повинні мати чітке уявлення та спільне бачення своєї ролі й відповідальності, усвідомлювати, що їм треба співпрацювати.

КРИТЕРІЙ 9

ПАРТНЕРСТВО Й ІНТЕГРАЦІЯ ПОСЛУГ

Для успішного партнерства всі учасники освітнього процесу повинні мати чітке розуміння своєї ролі та обов'язків і знати, чого від них очікують. Для створення ширших можливостей для всіх дітей необхідна співпраця як на місцевому, так і на національному рівнях, між різними організаціями і службами, що працюють із сім'ями й дітьми.

КРИТЕРІЙ 10

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ

Щоб досягти прогресу, треба вжити заходи для посилення розуміння важливості дошкільної освіти. Дедалі більше країн досягають консенсусу щодо ідеї «прогресивної універсальності»: відкритості й загальної доступності дошкільної освіти для всіх дітей. Хоча цей принцип важко реалізувати в період жорсткої економії, це життєво важливо для нашого суспільства й соціальної справедливості в короткостроковій і довгостроковій перспективах.

«Якісні заклади дошкільної освіти мають істотний вплив на розвиток дитини, відчутний навіть до підліткового віку. Як перший етап безперервного навчання якісні заклади дошкільної освіти відіграють важливу роль у формуванні позитивного ставлення дітей до навчання та підвищують шанси на успішне закінчення школи. Рання освіта і дошкільна освіта надзвичайно важливі для забезпечення сталого розвитку суспільства й рівних можливостей для всіх дітей – майбутніх громадян. У колі дослідників, організацій і політиків досягнуто консенсусу щодо якості дошкільної освіти й догляду за дітьми. Результати дошкільної освіти для дітей і сімей залежать від рівня освіченості та компетентності кадрів».

Я. Пітерс. Підвищення якості дошкільної освіти та догляду за дітьми в Україні (2018)

ПУБЛІКАЦІЮ УПОРЯДКОВАНО ЗА МАТЕРІАЛАМИ:

- Звіт Робочої групи з питань розроблення показників «Європейської системи якості дошкільної освіти та догляду за дітьми» (ЕС, 2014).
- Звіт Європейської Комісії «Вимоги щодо компетенції у системі освіти та виховання дітей молодшого віку» (CoRe Report), Urban et al., 2011; ЕС, 2014; Woodhead, 2014; Lancet, 2016.
- «Критерії якості дошкільної освіти»: звіт за результатами дослідження в межах міжнародного проєкту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм» (UA, 2018).
- Системний підхід до якості послуг для дітей молодшого віку від 3 до 10 років. Документальне дослідження (ISSA, 2018).

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ:

Середовище,
що належить
дітям

Матеріали
для батьків

Критерії якості дошкільної освіти:
звіт за результатами дослідження
в межах міжнародного проєкту
«Міжнародні критерії якості дошкіль-
них освітніх програм» (ECERS)

Публікацію розроблено в рамках процесу створення Концепції розвитку дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). Думки, висловлені в публікації, не обов'язково відображають політики та погляди ЮНІСЕФ.